

Handläggare: Åsa Levander
Telefon: 08-508 25 415

Till
Socialnämnden

Kunskapsöversikt gällande insatser för livsstilskriminella och avhoppare.

(1 bilaga)

Förvaltningens förslag till beslut:

1. Socialnämnden godkänner föreliggande rapport gällande kunskapsöversikt för livsstilskriminella och avhoppare.
2. Socialnämnden överlämnar rapporten till Brottsförebyggande rådet och stadsdelsnämnderna för kännedom

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

I september 2012 ansökte och beviljades socialförvaltningen medel (190 000 kr) från Brottsförebyggande rådet (Brå) för att göra en kunskapsöversikt gällande insatser för livsstilskriminella och avhoppare. Ansökan hade sitt ursprung i diskussioner som förts inom Stockholms stad samt med externa aktörer kring frågan att utveckla arbetet med unga vuxna i kriminalitet eller i riskzon för kriminalitet. Det övergripande syftet med översikten är att inventera och beskriva såväl nationella som internationella insatser och undersöka vilka kartläggningar som eventuellt redan hade producerats. Översikten kommer också att användas i

utformandet och utvärderingen av insatser i det 3-åriga projektet sociala insatsgrupper 20-29 år i Rinkeby och Tensta.

Bakgrund

Regeringen initierade år 2009 en utredning som utmynnade i betänkandet ”*Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp*” (SOU 2010:15). Ett av de förslag som SOU 2010:15 lämnade var sociala insatsgrupper, vilket innebär en strukturerad samverkansform på lokal nivå med socialtjänst, polis, skola och andra viktiga aktörer som tillsammans arbetar för att stödja den unge att upphöra med kriminella handlingar. Tydligare åtgärder för personer som vill lämna kriminella grupperingar, så kallade avhoppare, föreslogs också i betänkandet. Målgruppen för den pilotverksamhet som påbörjades i landet under våren 2011 var unga i åldern 15-25, men i ett inledande skede skulle åldersgruppen 15-18 år prioriteras.

I kölvattnet av SOU 2010:15 har mycket kunskap om insatser inhämtats kring arbetet med den yngre målgruppen medan dokumentation och erfarenhet om arbetet med den äldre målgruppen inte samlats på samma systematiska sätt. *Kunskapsöversikt gällande insatser för livsstilskriminella och avhoppare* har sitt ursprung i diskussioner som förts inom Stockholms stad och med externa aktörer kring frågan att utveckla arbetet med unga vuxna i kriminalitet eller i riskzon för kriminalitet. Det övergripande syftet med översikten var att inventera och beskriva såväl nationella som internationella insatser och undersöka vilka kartläggningar som eventuellt redan hade producerats. Förvaltningen sökte och beviljades medel från Brottsförebyggande rådet (Brå) för genomförandet av översikten.

I diskussioner med företrädare för stadsdelsförvaltningarnas socialtjänst om utvecklingsprojekt nämns allt oftare målgruppen 20- 25 (30) - åringar som inte har kontakt, eller väldigt korta tillfälliga kontakter med socialtjänsten.

Gruppen är inte klart definierad men beskrivs i termer av:

- Arbetslösa (kanske aldrig haft anställning)
- Ej avslutade gymnasiestudier
- Viss eller betydlig kriminell aktivitet
- Förmodligen känd av polisen men kanske inte ännu avtjänat något fängelsestraff.
- Skapar otrygghet i området
- Ej hjälpsökande eller om de söker hjälp blir de ofta kortvarigt aktuella
- Har familjemedlemmar aktuella på socialtjänsten

De stadsdelsförvaltningar som diskuterat målgruppen har varit angelägna att försöka hitta modeller för att arbeta med dessa grupper/individer och känner inte till verksamma modeller eller utvecklingsprojekt för detta.

Syftet med att arbeta med gruppen skulle vara att:

- Hitta modeller/metoder för att få gruppen att upphöra med kriminell aktivitet samt få arbete, försörjning, bostad och känna sig inkluderade
- Minska otryggheten i områdena
- Förebygga att de senare blir socialtjänstens klienter, inom t.ex försörjningsstöd
- Minska det destruktiva inflytandet på omgivningen (föräldrar, egna barn, yngre syskon med riskbeteende för kriminell aktivitet m.fl.) som kan skapa problem även på individnivå

De stadsdelsförvaltningar som visat särskilt intresse för att arbeta med gruppen är Rinkeby-Kista, Spånga –Tensta, Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby samt Skarpnäck.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Ärendet

Målgruppen för kunskapsöversikten består av tre grupper:

1. Livsstilskriminella
2. Avhoppare
3. Personer som befinner sig i riskzon att utveckla en kriminell livsstil

De grupper som ingår i studierna inom ramen för rapporten har ofta liknande bakgrundsfaktorer i flertalet avseenden. Betänkandet *Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp* beskriver att medlemmar i kriminella nätverk ofta har haft en kriminell debut i de övre tonåren, att deras historia präglats av en problematisk familjesituation, misslyckad skolgång, ett socialt kontaktnät av kriminella individer, erfarenhet av placering på institution eller familjehem, missbruksproblematik och psykisk ohälsa. Denna bild kompletteras i diskussioner med verksamheter inom Stockholms stad med att inbegripa bostadsproblematik, så som trångboddhet eller avsaknad av bostad, men också att

gruppen anses skapa social oro i sitt närområde. Målgruppen behöver således inte vara kriminell i den bemärkelse att de blivit dömda inom rättsväsendet utan kan även bestå av personer som har begått enstaka brott men inte straffats eller personer som genom sin exponering för riskfaktorer antas kunna hamna i kriminalitet eller kriminella grupperingar. Kunskapsöversikten går inte djupare in på kausaliteten mellan dessa observationer utan konstaterar enbart att det är en relativt gemensam problembild som förekommer i såväl nationella som internationella studier.

I kunskapsöversikten behandlas enbart program, insatser och studier som specifikt har varit riktade till kriminella unga vuxna i åldersgruppen 18-30 år. Därför har urvalet inriktats på insatser och studier vars verksamhet haft syftet att minska livsstilskriminellas brottslighet, underlätta avhopp från eller förhindra rekrytering till kriminella gäng eller grupperingar. Insatserna ska även ha varit präglade av, eller innefatta en ambition av samverkan med socialtjänsten, när denna inte varit huvudman. Den nationella delen av kartläggningen har varit prioriterad i arbetet med denna rapport medan den internationella delen innehåller ett mindre antal studier. Effektvärderingarna i översikten kan ge en överblick av metoder som kan appliceras i arbetet och många av de beskrivna projekten har redan liknande metoder på plats. Resultaten av insatserna är dock inte enbart beroende av metoder och tillvägagångssätt utan även av en välfungerande samverkansstruktur.

Skarpnäckslyftet, Trygg i Tensta och sociala insatsgrupper för 20-29 åringar i Rinkeby och Tensta är de projekt inom Stockholms stad som skildras i översikten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är sammankallande i en arbetsgrupp gällande avhoppare med representanter från Försäkringskassan, Kronofogden, Kriminalvården, Polismyndigheten i Stockholms län, Botkyrka kommun, Södertälje kommun, Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsförvaltningar. Arbetsgruppens uppdrag är att dra lärdom av varandras arbetssätt, utbyta erfarenheter i arbetet med målgruppen, dela kontaktnät och tillsammans försöka finna lösningar på svårigheter som kan uppstå. Kunskapsöversikten ska kunna bidra till en första orientering inom området för de målgruppsanpassade verksamheter som har startat eller kommer att starta i länet. I och med att ekonomiska medel beviljades från Brå för att producera kunskapsöversikten kommer spridningen av rapporten även att ske med stöd från Brå. Förvaltningen kommer också att distribuera och presentera kunskapsöversikten på konferenser med adekvat tema. En första spridningskonferens i Stockholms stad anordnas den 23 maj 2013. Förutom kunskapsöversikten kommer Spånga- Tensta och Skarpnäcks

stadsdelsförvaltningar presentera erfarenheter från liknande verksamheter i Köpenhamn. De båda stadsdelsförvaltningarna samt socialförvaltningen genomförde ett studiebesök finansierat av socialförvaltningens MUST (Mutual study visit) medel i november 2012.

För att utveckla bättre insatser för målgruppen har socialförvaltningen påbörjat en förstudie i samarbete med ledamöter i socialtjänstakademien och institutionen för kriminologi på Stockholms universitet för att med stöd av FoU-medel utvärdera projektet sociala insatsgrupper för 20-29 åringar i Tensta och Rinkeby (Dnr. 3.2- 0582/2012, Forskning och utvecklingsplan 2013 samt strategi för att stödja evidensbaserad praktik och resultatstyrning).

Bilaga

Kunskapsöversikt gällande insatser för livsstilskriminella och avhoppare